

echt te brengen
komen tot een
en en dus deze
eren op de een
en inzonder de
beter, dat de
daar haar ont-
van het conflict
k. Dr. Hommes
schien ook van
de gedachte van
moet zeggen, ik
as daarmee be-
minee op deze
heb ik, ik wil
Het zich ver-
INspanning en
ONTspanning.
antwoord, het
rheid, dat het
ke vergaderin-
toegevoegd,
gemeenschap
me af, of met
t Gods Woord
ee is verloren.
erlijk kon ge-
Uwer getuige-
getuigenissen
en (en is dat
om, daaronder
e Hommes. De
beter dan dul-
e dan ook, dat
ijn vernaking,
uk (bij al zijn
lef had hij die
schen dag! En
Gereformeerde
het opneemt,
maar in span-
tspanning bij-
e bioscoop ge-

We kijken nog
het geheele
Gereformeerde
oes bevat ons

nemen in dat
en in het haar
dat bioscoop-
nd zoowel voor
en zaak waar-
en krijgt. Ter-
hetische pro-
het mij voor-
denkt, en
verschijnsel zieh
en kerken be-
n ideologisch
eender denkt.
ij doet aan de
aad voor niet-
d deze: danst
minste geen
een of andere

te van Afschei-
et duidelijk of
rscheiden moet
als lid werden
den avond van
rgadering van
eerder?) door
nomen.

ig namen om-
u op de Acte
iet minder dan
Cock schreef:
s die geen
r wensen
n n n n n b
n t e "2).

e Acte van Af-
de betekenis
ekt er immers
n de zijnen in
ort volwassen
zoodanig aan-
breest zulken,
d en toegelaten
aar daarnaast
ke alleen maar
ewoonlijk bij-

gecommentari-
lei soort leden
er, dat deze er-

an Afscheiding
i Keizer's boek
de Cock geeft
getallen in zijn
eet zich waar-

volksdans. En voor de niet-Christenen heeft hij deze boodschap van zijn God: Wil je met alle geweld dansen, dans dan met je vrouw. Nog liever: mannen, dans met mannen, vrouwen, dans met vrouwen. „Dat is in de Bijbelsche lijn, meen ik”, zegt dr. Prins. Nu, wanneer dat zoo is, dan zou ik zeggen, mogen toch ook Gereformeerden, die gaarne in de Bijbelsche lijn willen blijven, wel gaan dansen. Al geloof ik wel, dat het wat saai zal worden bij zoo'n mannetjesdans of zoo'n vrouwenjessdans, of zoo'n dans al maar met je eigen vrouw. Wanneer men dansers spreekt over den dans, hoort men nogal eens, dat dit toch mede tot het pikante ervan behoort, dat dit nu eens iets is, wat je — in het nettelijk — niet met je eigen vrouw alleen behoeft te doen, maar ook eens met een ander. Ook vrees ik, dat het maar een houderig gedoe zal blijven onder ons. Onlangs was ik op huisbezoek. De dienstbode van de familie bezocht een z.g. besloten dansclub. Het meisje was niet van christelijken huize. Op haar club gingen ook twee „Gereformeerde” dames van middelbaren leeftijd, die bezig waren haar „cultuureel” schade in te halen, zeer tot ergernis van de overige leden van de club. Die zeiden tot den leeraar-leider van de club: Wat doen die lui hier? Zondags zitten ze in de kerk, dan hooren ze toch hier niet? Waarop de leeraar zei: Sitt het zijn zulke prima melkkoetjes, en ze leeren het toch nooit! Evenwel, wat niet is, dat kan komen en daarom wanneer het in de Bijbelsche lijn ligt, vooruit dan maar, dan niet onnodig „stijf Gereformeerd”. Men zou dan b.v. kunnen overwegen of die dans niet bij ander werk stimuleerend kan worden ingeschakeld, b.v. op onze toogdagen, op wetenschappelijke vergaderingen e.d. om meer volk te trekken. Men annoneeere dan; na afloop bal! Dan krijgen we na het artistenbal, het liefdadigheidsbal, als nieuwe variëteit misschien nog het theologenbal. Of wat zoudt U denken van een Schooldag met een thedantsant ten besluite? Wat is er dan tegen? Licht het in de Bijbelsche lijn, waarom licht het dan ook niet in het „rijke” verschieft, dat onze eerwaarden en welcerwaarden met onze zeer en hooggeleerden onder mal-lander eens een dansje doen? Ziet ge ze niet in den geest voor U, zoo met de statigheid van de pas-naarden-kansel nog wel wat in de beenen, voetje voor voetje knusjes over den dansvloer gaan? Ik weet wel, die dominee wil dat niet voor zijn Gereformeerden, doch alleen maar voor de niet-Gereformeerden. Doch dat vind ik niet royaal van hem. Waarom die Gereformeerden ook niet in die Bijbelsche lijn zich laten bewegen?

Wij gaan afscheid nemen van dr. Prins. Neen, ook in zijn stalletje bevat het ons maar matig.

We gaan weer een stapje verder, en arriveeren in het stalletje van dr. Brillenburg Wurth. Die zit met het probleem van de geestelijke traagheid in de kerk, vooral in het stuk der Evangelisatie. Hij zegt: als we maar meer leefden uit dat Maranatha-verlangen, o Heere Jezus kom toch! dan zouden onze kerken over heel de linie en ook in de Evangelisatie veel meer heilig actief worden! Ik krijg wezenlijk met hem te doen, dat zijn stalletje er zoo verlaten bijligt. Al de trek gaat naar die twee vorige collega's van hem. En die ene collega heeft zijn luisterapparaat afgezet, hij heeft daarvoor nu geen antenne, hij is voor ditmaal met de ontspanning bezig. En die andere collega, ja, die beweegt zich wel aardig in zijn lijn, maar die man wordt toch ieder oogenblik opgehouden door die niet-

kenning van twee groepen volwassen leden in de kerk van Christus geen particuliere opvatting van De Cock of van de gemeente van Ulrum was. Integendeel, wat in de Acte van Afscheiding zoo argeloos openbaar wordt, is niets anders dan de tekening van een kerkelijke situatie welke bijna algemeen in het Noorden des lands en speciaal in de provincie Groningen werd aangetroffen. Het was daar regel, dat in de verschillende kerken talrijke volwassen doopleden in de kerkelijke boeken waren ingeschreven, welke trouw met de kerk meeleefden, de kerkdiensten nooit verzuimden, hun bezoek ontvingen en ook, wanneer ze in openbare zonden vielen, voorwerpen van de kerkelijke tucht werden, maar tot aan hun dood toe nooit kwamen tot het doen van belijdenis en dus ook nimmer het Heilig Avondmaal vierden.

Prof. Bouwman deelt ergens mee, dat b.v. in het „Protocol der Ledematen” van de kerk van Uithuizen gedurende de jaren 1738-1742 als leden der gemeente te boek stonden 347 personen. Achter de namen van 128 daarvan stond aangeteekend: „geen lidmaat”; achter 211 was de aanduiding „lidmaat” geplaatst, terwijl achter 15 namen niets werd vermeld²⁾.

Het spreekt vanzelf, dat De Cock met dit zooge-

naamde „doopledenstelsel” van jongs af bekend is ge-

weest. Hij trof het in de gemeenten welke hij diende

aan. Hij had het, met welke waardeering of critiek

ook, overal moeten aanvaarden. En hij heeft het ook

inderdaad feitelijk erkend. En toen het in Ulrum tot

Afscheiding kwam, ging het als vanzelf, onveranderd

in de ge-reformeerde kerk mee over!

De zoon van Hendrik de Cock, Helenius, zegt van

de houding van zijn vader in dezen: „Vader had de

afscheiding van het Hervormde Kerkbestuur altoos

beschouwd als de wederkeering tot de leer, tucht en

christelijke voorbijgangers, aan wie hij zoo en passant toch even den wijzen raad moet meegeven: Zeg, dans met je vrouw, of dans met je vriend, wanneer je nu eenmaal dansen wil. Ik zou me kunnen indenken, dat dr. Brillenburg Wurth zou willen betoogen tot zulke menschen met gedeelde aandacht, gesteld dat hij het inderdaad zou willen: Maar menschen, hoor nu eens even, zie je dan niet dat het einde der eeuwen op ons is gekomen, dat de Heere al nader komt, en gaan jullie nu je tijd verbeuzelen met zoo noodig kapitalen te steken in paleizen en attributen voor zoogenaamd christelijke cultuurbelevissen? Terwijl de kerk worstelt met tekorten, en ieder, die begrip van geld heeft, beducht is voor de gevolgen van de algemeene verarming die over ons land gekomen is en bezig is te komen, welken toestand wij ons steeds nog maar niet bewust blijken te zijn? Heb je nu daarvoor tijd en geld disponibel? Wat zegt U: Is dat geen principieele oplossing van deze zaak, wanneer wij letten overeenkomstig het Woord des Heeren op de teekenen der tijden, geen krachten verspillen en den Heere volgen? Op het doornige smalle pad, met verdrukking. Ja zeker! Ach, het is een betreurenswaardige geschiedenis, maar ik vrees, dat het publiek, dat over dit marktstraatje loopt veel meer belangstelling zal hebben voor die eerste twee en zeker voor de eerste van die twee, dan voor deze Evangelisatie-tent met het Maranatha opschrift.

Tenslotte willen we nog even een kijkje nemen bij een tweetal andere stalletjes. Daar blijft het dan bij, want je kunt niet alles noemen. Boven het eene staat: Van het Verbond. En als laatste is daar dan nog een klein tentje in een afgeschoten hoekje, waar dr. G. M. den Hartogh kerkrechtelijke uitstallingen houdt. Ook daar zullen we nog even binnen wippen. Wat nu dat laatste stalletje betreft, zie ik al aankomen, dat we het met den man van dat tentje danig aan den stok zullen krijgen, want vergis ik me niet, dan wordt daar wel wat aan boerenbedrog gedaan. Evenwel voor ditmaal, om met de Straatsma te besluiten met een variant op zijn stereotiepe slotwoord aan het eind van iedere Zondagavondse bijbelbespreking voor de radio: Tot de volgende week, lezers! P. GROEN.

VOOR ONZE MILITAIRES TE EDE.

Nu ook te Ede de vrijmaking een feit is geworden, spreekt het vanzelf dat onze militairen aldaar ook in contact moeten komen met de eigen kerkelijke gemeenschap aldaar. En omgekeerd willen de vrijgemaakten te Ede graag in contact komen met onze militairen. Kerkelijk kunnen zij contact verkrijgen door 't bezoek van de kerkdiensten, voorzover zij 's Zondags aanwezig zijn. Deze worden gehouden in het kerkgebouw van de Ned. Prot. Bond aan de Ericalaan voorm. 9 en nam. 5 uur. Voorts door het bezoeken van de catechisaties welke door Dr. Jager van Voorthuizen worden gegeven ten huize Stationsweg 25, ledere Dinsdagavond om 8 uur. Verder worden de militairen verzocht de jeugdvergaderingen bij te wonen, ledere Donderdagavond te half acht ten huize Maandereind 51 boven.

Natuurlijk hebben de jongens ook een thuis bij de vrijgemaakten te Ede.

Om een en ander onder hun persoonlijke aandacht te brengen, verzoeken wij den lezers de hun bekende militaire adressen te Ede op te geven aan: br. W. O. de Graaf, Stationsweg 25 te Ede.

dienst der Gereformeerde Kerk. Daarom had hij bij de afscheiding van de gemeente Ulrum allen, die door belijdenis leden der Nederlandsche Hervormde Kerk en tot de afscheiding bereid waren, als leden der afgeschiedene gemeente erkend; en zij die nog geen belijdenis hadden afgelegd, maar door den doop leden waren, werden, of door het doen van belijdenis als leden van de afgeschiedene gemeente aangenomen, of zonder het doen van belijdenis, op hunne bevestiging, dat zij de gereformeerde leer als de leer der waarheid erkenden en aan het onderwijs, de vermaning en de tucht der Kerk zich wenschten te onderwerpen, als gedoopte leden opgenomen. Ook deze laatsten beschouwde hij als leden der gemeente, ofschoon nog niet gerechtigd om tot het Avondmaal des Heeren te naderen. Op dezelfde wijze handelde hij op andere plaatsen. Hierdoor waren er in de gemeente tweederlei leden, n.l. dezulken die gerechtigd waren tot het Avondmaal en anderen die nog belijdenis moesten afleggen. Deze laatsten beschouwde hij als volwassen kinderen, die door den doop der gemeente waren ingelijfd⁴⁾.

Met deze visie op de kerk en haar leden hing ten nauwste samen, ja, vloeide vanzelf voort, een bepaalde doopspraktijk. Werden immers die volwassen doopleden tot de leden der gemeente gerekend, dan mochten en moesten ook hun kinderen gedoopt worden. Deze consequentie trekt De Cock dan ook onvervaard. Hij doopte de kinderen van de z.g. bijwoners zonder eenige reserve, zelfs zoo, dat deze doopleden zelf op de doopvragen mochten antwoorden: „Vader oordeelde — aldus waar Helenius de Cock — dat al de kinderen der gemeente behoorden gedoopt te worden, en dus ook de kinderen van die ouders, die zelve nog geen belijdenis hadden afgelegd⁵⁾.”

⁴⁾ „Hendrik de Cock” 2, p. 549/50.

⁵⁾ Idem, p. 551.

OPVOEDING EN ONDERWIJS

IS HANDHAVING VAN DE LEDEN VAN DE PARTIJ VAN DEN ARBEID BIJ HET CHR. ONDERWIJS EISCH EN CONSEQUENTIE DER INTERKERKELIJKE SAMENWERKING?

3. De splijtzam van de kerkelijke gescheidenheid.

Met de verwijzing naar 't interkerkelijk karakter van b.v. de A.R.-partij raken we tevens het hoofdargument van Dr. B., wiens geheele artikel gedragen wordt door de gedachte, dat evenals tot dusver aan de scholen werd samengewerkt door Christenen die kerkelijk gescheiden leefden, zoo ook in de toekomst behoort te worden samengewerkt door christenen die op politiek gebied niet tot dezelfde partij behooren.

Het verdient daarom allereerst aandacht, hoe hij het probleem aan de orde stelt: „Dit koelbloedig betrekken van de partijpolitiek in het Christelijk onderwijs is ook een historisch moment. Tot nog toe woerde in ons schoolleven de splijtzam van de kerkelijke gescheidenheid, nu worden we gezegend met een nieuwe bron van misere: de politieke verdeeldheid van het Protestantse Christendom.”

Volgens Dr. B. is de oorsprong van de nieuwe moeilijkheden dus klaarblijkelijk niet gelegen in het feit van de politieke verdeeldheid zelf, in het feit n.l., dat er Christenen zijn, die aanhangers zijn van de beginselen van de Partij van den Arbeid (wat dit inhoudt, zullen we straks bespreken), neen, maar in het feit, dat „Trouw” meent, dat het de Christenouders moet vermanen er op toe te zien, dat hun kinderen een inderdaad christelijke vorming ontvangen. Blijkbaar is het „Trouw” dat de nieuwe misere schept. Dr. B. huldigt dus de opvatting, dat een ieder die wijst op rotte plekken en gebrokenheid in het leven zelf verrotting teweegbrengt en breuken forceert.

Het ongerijmd van deze suggestie wilde ik eerst duidelijk in het licht stellen, omdat ik het noodzakelijk oordeel op de kwestie der kerkelijke gescheidenheid in verband met onze scholen iets dieper in te gaan.

Onwillekeurig rijst n.l. de vraag, of het hoofdargument van Dr. B., gelijk bovenomschreven, niet veelzeggend is. Is het kerkelijk vraagstuk niet centraler dan het staatkundige? En moet men, wanneer men betoogt (zie hieronder), dat de christenen die de beginselen van de Partij van den Arbeid aanhangen in strijd komen met Schrift en Belijdenis, niet eveneens hen die kerkelijk van ons gescheiden leven ongehoorzaam achten aan Gods bevel, zooals dat b.v. nader omschreven is in art. 28 onzer Geloofsbelijdenis?

Nu dient inderdaad erkend, dat menigmaal terwille van de samenwerking de verklaring, dat men instemde met de Drie Formulieren van Eenigheid, klaarblijkelijk zonder nadere toetsing op dit punt is aanvaard. Daarom verdient het m.i. de voorkeur, wanneer men samenwerking tot stichting en instandhouding van een school door menschen die kerkelijk gescheiden leven mogelijk en noodzakelijk acht, dat in den grondslag der school ook duidelijk wordt geformuleerd, dat hierbij samenwerken menschen die op nader te noemen

Ten aanzien van den kijk op de gemeente van Christus en hare leden nu stond Scholte vierkant tegenover De Cock. Hij erkende geen volwassenen als lidmaten der gemeente dan alleen die welke belijdenis des geloofs hadden afgelegd. Toen ook in zijn gemeente de afscheiding een feit werd bepaalde hij, „dat zij die ledematen waren (namelijk van de kerk vóór er nog van afscheiding sprake was — C. V.), door hunnen onderteekening van de acte van afscheiding, te kennen gaven dat zij gereformeerden waren, niet dat zij dit werden en dat zij, die nog geen belijdenis hadden afgelegd, door die onderteekening te kennen gaven, dat zij zich bij de ware gemeente Gods wenschten te voegen en dan belijdenis des geloofs moesten afleggen⁶⁾”. En later, in den reeds eerder genoemden terugblik op de Afscheiding, welken Scholte in 1862 schreef, komt nog deze passage voor: „Ik heb nooit een anderen indruk uit de Heilige Schriften ontvangen, dan dat de Kerk bestond uit geloovigen, doch dat op aarde mogelijkheid bestond dat sommige menschen geloof konden belijden zonder het te bezitten, en dat dus de waarschijnlijkheid bestaet dat er hypoeriten onder de geloovigen yermengd zullen zijn, dewijl God alleen de kenner der harten is”. Scholte spreekt dan als zijn overtuiging uit, „dat dit het geloof der Gereformeerde kerken is volgens hare belijdenisschriften”. En van zijn tegenstanders in dezen, dus van De Cock en de zijnen, zegt hij vervolgens: „Velen waren er echter die onderscheid maakten tusschen leden en ledematen, door de eerstgenoemden verstaande bekeerde en wedergeborene menschen, en door de laatstgenoemden onbekeerde, doch de kerkleer toestemmende personen. De eerstgenoemden waren in de kerk, de laatstgenoemden in den schoot der kerk. Hieruit vloeiden velerlei

⁶⁾ Aldus Scholte in een brief aan De Cock d.d. 3 Maart 1835, opgenomen in „Hendrik de Cock” 2, p. 550/51.

²⁾ De Crisis der Jeugd, p. 13.